

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

بررسی تعارضات انسان و گراز در منطقه شکار ممنوع طالقان استان البرز

علیرضا اشتیاقی^۱

۱- نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد علوم و مهندسی محیط زیست - مدیریت و تنوع زیستی، گروه علوم و مهندسی محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه گیلان

aeshtiaghi@msc.guilan.ac.ir

سعید نادری^۲

۲- دانشیار، دکتری علوم و مهندسی محیط زیست - اکولوژی حیات وحش، گروه علوم و مهندسی محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه گیلان

علیرضا محمدی^۳

۳- استادیار، دکتری علوم و مهندسی محیط زیست - تنوع زیستی، گروه علوم و مهندسی محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه جیرفت

چکیده

امروزه فواید مناطق حفاظت شده برای مردم و جوامع محلی در سراسر دنیا بر کسی پوشیده نیست. استفاده مردم از منابع این زیستگاه‌های طبیعی، بهبود معیشت و رونق گردشگری فوایدی هستند که مناطق حفاظت شده بجز حفاظت از گونه‌های جانوری، برای بشر به همراه دارند. اما گاهی استفاده بیش از حد انسان از طبیعت و یا خصوصیات رفتاری و اکولوژیکی گونه‌ها به نحوی است که بین انسان و حیات وحش ساکن این مناطق برسر استفاده از منابع تقابل و تعارض شکل می‌گیرد. گراز یکی از اصلی‌ترین گونه‌هایی است که باعث خسارت به مردم محلی به خصوص در بخش کشاورزی می‌شود. کاهش شکارچیان طبیعی، طیف وسیع منابع غذایی و نرخ بالای زاد و ولد گراز باعث شده تا آن را به چالشی بزرگ برای ذینفعان محلی و سازمان‌های حفاظتی تبدیل کند. ما نشان دادیم که دیدگاه مردم محلی ساکن در منطقه شکار ممنوع طالقان به گراز چگونه است. آنها گراز را برای خود و محصولات کشاورزی خود تهدید می‌دانند و معتقد هستند

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

گراز باعث ایجاد خسارات اقتصادی گسترده‌ای در باغات و مزارع آنها می‌شود. همچنین آنها شکار محدود و مجاز گراز را که توسط اداره محیط‌زیست برنامه‌ریزی می‌شود، به منظور کنترل جمعیت گراز مفید دانستند. ما تبادل اطلاعات و آموزش به مردم توسط اداره محیط‌زیست طالقان را به منظور تغییر دیدگاه بومیان منطقه پیشنهاد دادیم.

واژگان کلیدی: تعارض، نگرش، گراز، جامعه محلی

مقدمه

ایجاد مناطق حفاظت شده به منظور بهبود حفاظت از گونه‌های حیات وحش، بهبود و تغییر وضعیت معیشت ساکنان حاشیه این مناطق و گسترش گردشگری، صورت گرفته است (Nyaupane, Poudel et al. 2022). افزایش جمعیت انسان در اطراف مناطق حفاظت شده و زیستگاه‌های طبیعی باعث افزایش بهره‌برداری انسان از منابع طبیعی و فشار بر این زیستگاه‌ها شده است (Dar, Minhas et al. 2009). هنگامی که رفتار انسان بر حیات وحش و یا حیات وحش بر انسان، تاثیر منفی داشته باشد، تقابل بین آنها شکل می‌گیرد و زندگی هر دو را تحت تاثیر قرار می‌دهد (Dickman 2010). به طور کلی تعارض بین انسان و حیات وحش زمانی رخ می‌دهد که ارتباط آنها باعث ایجاد آثاری زیان بار برای انسان، حیات وحش و منابعی باشد که به طور مشترک از آنها استفاده می‌کنند (Edge, Beyer Jr et al. 2011). امروزه تعارض بین انسان و حیات وحش از مفاهیم بسیار مهم در حفاظت از گونه‌های وحشی می‌باشد که در صورت نادیده گرفتن آن تاثیرات منفی زیادی به جا خواهد گذاشت (اکرامی، بهرنگ ۱۳۹۸). با توجه به گستره وسیع فعالیت در گونه‌های بزرگ جثه، ایجاد تعارض بین حیات وحش و انسان کاملاً قابل پیش بینی است (Edge, Beyer Jr et al. 2011). گراز یا خوک وحشی (*Sus scrofa*, Linnaeus, 1758) در اکثر مناطق با اقلیم‌های مختلف حضور دارد (Yusefi, Faizolahi et al. 2019). گراز به عنوان یکی از گونه‌های زوج سم و بزرگ جثه ایران است و دلایلی مانند کاهش جمعیت شکارچیان طبیعی مانند پلنگ (Massei 1995)، تغذیه از طیف وسیعی از مواد غذایی (Herrero, García-Serrano et al. 2006) و میزان زاد و ولد بالا (Rosell, Fernández-Llario et al. 2001) باعث شده تا جمعیت آن در سراسر گستره حضورش افزایش یابد (Colomer, Rosell et al. 2021). گراز باعث ایجاد خسارت‌های اقتصادی و محیط زیستی وسیعی در مناطق حضورش می‌شود که تخریب زیر ساخت‌های کشاورزی (Ficetola, Bonardi et al. 2014)، کاهش غنای گونه‌های جانوری (Calevo, Giovannini et al. 2017) و همچنین تلفات جاده‌ای و انتقال بیماری و حمله به انسان، آن را به تهدیدی جدی برای انسان و دام تبدیل کرده است (González-Crespo, Serrano et al. 2018). بررسی دیدگاه مردم نسبت به حیات وحش، احساسات، درجه ترس و غیره از راهکارهای مهم و ضروری در شیوه مدیریت و کاهش تعارض با حیات وحش محسوب می‌شود (Li, Wang et al. 2010). یکی از راه‌های مناسب جهت مدیریت تعارض بین انسان و حیات وحش، بررسی و شناخت و همچنین تعیین چگونگی ساختار جوامع محلی از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و غیره می‌باشد (محمدی و همکاران ۱۳۹۶). با این وجود در این پژوهش ما قصد داریم به بررسی دیدگاه مردم محلی

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

مجاور منطقه شکار ممنوع طالقان نسبت به گراز و ارائه راهکارهای مناسبی که هم باعث کاهش تعارض شود و هم به حفظ جمعیت گراز به عنوان یکی از اجزا اکوسیستم کمک می‌کند، پردازیم.

مواد و روش‌ها

به منظور بررسی نگرش مردم نسبت به گراز پرس‌شنامه‌ای شامل ۸۲ سوال اصلی و فرعی تهیه شد. این پرس‌شنامه شامل سؤالاتی از قبیل جنسیت، سن، تحصیلات، آشنایی با فیزیولوژی تغذیه و تولید مثل، تجربه خسارت و حمله گراز به محصولات کشاورزی و احساسات و غیره بود. تکمیل پرس‌شنامه به وسیله انتخاب تصادفی از مردم ۷۵ روستای منطقه طالقان انجام شد و اطلاعات تکمیلی از اداره محیط زیست شهرستان طالقان، محیطبانان و اداره کل استان البرز جمع‌آوری شد. به منظور تعیین تعداد نمونه از فرمول کوکران^۱ استفاده شد. همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Spss نسخه ۲۶ استفاده شد.

نتایج و بحث

نتایج نشان داد بیشترین تعداد از ساکنان مناطق روستایی طالقان را ۲۹/۹٪ افراد بازنشسته ارگان‌های دولتی تشکیل می‌دهند که ۶۵/۹٪ از آنها دارای شان‌خانه، باغ و زمین کشاورزی است و برای گذران زندگی در فصول بهار، تابستان و پاییز به فعالیت‌های کشاورزی مشغول هستند. نتایج نشان داد ۹۱/۵٪ از افراد تجربه خسارت گراز به محصولاتشان را داشتند که از این تعداد بیشترین خسارت ۶۱/۹٪ مربوط به محصولات زراعی و سبزیجات و صیفی‌جات بوده است. همچنین نتایج نشان داد ۹۲/۸٪ از افراد صاحب شونده معتقد هستند که گراز باعث ایجاد خسارت اقتصادی به آنها می‌شود و همچنین حدود نیمی از افراد از گراز ترس دارند و معتقد هستند گراز برای انسان تهدید است و حتی می‌تواند انسان را زخمی نماید. در همین راستا نتایج نشان دادند ۷۱/۵٪ از صاحب شونده‌گان موافق کاهش جمعیت گراز در منطقه هستند و ۷۴/۱٪ از افراد دادن مجوز شکار گراز به تعداد محدود را که توسط اداره محیط زیست طالقان ارائه می‌شود، روش موثر در کاهش جمعیت گراز در منطقه می‌دانستند.

^۱ cochrane formula

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که جوامع محلی به عنوان یکی از ذینفعان مناطق حفاظت شده ارتباط نزدیکی با حیات وحش دارند و متحمل آسیب و خسارت می‌شوند. آنها برای حل مشکلات تعارض با حیات وحش راه‌های قانونی که ارگان‌های دولتی می‌توانند پیشنهاد دهند را می‌پذیرند و قبول دارند. در نتیجه کارشناسان ادارات محیط زیست می‌توانند بهترین گزینه در انتقال اطلاعات و تغییر دیدگاه مردم نسبت به حیات وحش باشند. آنها می‌توانند با معرفی و شناسایی رفتارهای طبیعی گونه‌های آسیب رسان به مردم محلی و آموزش روش‌های مناسب کاهش تعارضات، نگرش مردم را به گونه‌های حیات وحش تغییر دهند. این روش‌های فرهنگی و اجتماعی می‌توانند بسیار موثر باشند و با کمترین هزینه برای مدیران حفاظتی، به حفظ گونه‌های حیات وحش کمک کنند.

منابع و مراجع مورد استفاده

- Calevo, J., A. Giovannini, L. Cornara, S. Peccenini and F. Monroy (2017). "Orchis patens Desf.: seed morphology of an endangered Mediterranean orchid." *Plant Biosystems-An International Journal Dealing with all Aspects of Plant Biology* **151**(5): 770-774.
- Colomer, J., C. Rosell, J. D. Rodriguez-Teijeiro and G. Massei (2021). "'Reserve effect': An opportunity to mitigate human-wild boar conflicts." *Science of the Total Environment* **795**: 148721.
- Dar, N. I., R. A. Minhas, Q. Zaman and M. J. B. C. Linkie (2009). "(Predicting the patterns, perceptions and causes of human-carnivore conflict in and around Machiara National Park, Pakistan." **142**(10): 2076-2082.
- Dickman, A. J. (2010). "Complexities of conflict: the importance of considering social factors for effectively resolving human-wildlife conflict." *Animal conservation* **13**(5): 458-466.
- Edge, J. L., D. E. Beyer Jr, J. L. Belant, M. J. Jordan and B. J. J. H.-W. I. Roell (2011). "Livestock and domestic dog predations by wolves in Michigan." **5**(1): 66-78.
- Ficetola, G. F., A. Bonardi, P. Mairota, V. Leronni and E. Padoa-Schioppa (2014). "Predicting wild boar damages to croplands in a mosaic of agricultural and natural areas." *Current Zoology* **60**(2): 170-179.
- González-Crespo, C., E. Serrano, S. Cahill, R. Castillo-Contreras, L. Cabañeros, J. M. López-Martín, J. Roldán, S. Lavín and J. R. López-Olvera (2018). "Stochastic assessment of management strategies for a Mediterranean peri-urban wild boar population." *PloS one* **13**(8): e0202289.
- Herrero, J., A. García-Serrano, S. Couto, V. M. Ortuño and R. J. E. J. o. W. R. García-González (2006). "Diet of wild boar *Sus scrofa* L. and crop damage in an intensive agroecosystem." **52**(4): 245-250.
- Li, L., J. Wang, J. Shi, Y. Wang, W. Liu and X. Xu (2010). "Factors influencing local people's attitudes towards wild boar in Taohongling National Nature Reserve of Jiangxi Province, China." *Procedia Environmental Sciences* **2**: 1846-1856.

Massei, G. J. I. (1995). "Preliminary analysis of food availability and habitat use by the wild boar (*Sus scrofa*) in a Mediterranean area." **3**: 168-170.

Nyaupane, G. P., S. Poudel and A. J. J. o. S. T. York (2022). "Governance of protected areas: an institutional analysis of conservation, community livelihood, and tourism outcomes." **30**(11): 2686-2705.

Rosell, C., P. Fernández-Llario and J. J. G. Herrero (2001). "El jabalí (*Sus scrofa* LINNAEUS, 1758)." **13**(2): 1-25.

Yusefi, G. H., K. Faizolahi, J. Darvish, K. Safi and J. C. J. J. o. M. Brito (2019). "The species diversity, distribution, and conservation status of the terrestrial mammals of Iran." **100**(1): 55-71.

اکرامی، بهرنگ، ف. ن. م. ص. م. ا. (۱۳۹۸). راهنمای مدیریت تعارض انسان و گوشتخواران بزرگ در ایران، انتشارات فانوس اندیشه: ۲۴۰.

محمدی، ع. م. کابلی، ا. علم بیگی، ج. و. لویز باوا and ج. و. ل. ن. م. ز. طبیعی (۱۳۹۶). "تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر آسیب پذیری جوامع محلی در مقابل حملات گرگ در استان همدان." **۷۱**(۴): ۵۳۶-۵۲۳.

Investigating human-wild boar conflicts in the no hunting area of Taleqan, Alborz province

Alireza Eshtiaghi¹

1- Master student of Environmental Science and Engineering, Biodiversity management and conservation, Faculty of Natural Resources, University of Guilan, Guilan, Iran

corresponding author email: aeshtiaghi@msc.guilan.ac.ir

Saeid Naderi²

2- Associate Professor, Department of Environmental Science and Engineering – Wild life Ecology, Faculty of Natural Resources, University of Guilan, Guilan, Iran

Alireza Mohamadi³

3- Department of Environmental Science and Engineering, Faculty of Natural Resources, University of Jiroft, Jiroft, Iran

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

Abstract

The benefits of conservation areas to societies and local communities worldwide are entirely understood. The profits offered by the protected areas are natural resources available to the public, prosperity, and improvement of tourism as well as the protection of wild life species. However, misuse of natural resources by humans or the behavioral and ecological characteristics of wild life causes a conflict of interest between humans and wildlife over the resources. Wild boar is one of the main species that cause damage to the local people, especially in the agricultural sector. A decline in the variety and number of natural predators, a wide range of food sources, and the high reproduction rate of the boar create a challenge for local stakeholders and conservation organizations. This article studies the local people living in Taleqan's no hunting area's viewpoint on the wild boar. They consider the wild boar a threat to themselves and their agricultural products and believe that it causes extensive economic losses in their orchards and fields. Also, they found the limited and controlled wild boar hunting authorized by the Environmental Department helpful in controlling the wild boar population. We proposed the information and education to the people by the Taleqan Environment Department to change the views of the natives of the region.

Keywords: Conflict, Attitude, Wild boar, local community